

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Artic. II. De Prohibitoriis circa Mores Regulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

XLIX. Qui prior appellat, prior agat.

C. 2. de Ordin. cognition. GONZALEZ in hoc cap. illam Regulam sic explicat, ut verus sensus sit, quòd is, qui appellat, est Actor in secundâ instantiâ coràm Judice ad quem, etsi Reus fuerit in primâ instantiâ coràm Judice à quo, eamque desumptam dicit ex L. Qui appellat. 29. ff. de Judiciis.

S. III.

De Moralibus Regulis.

Antequàm colligantur Regulæ Morales juxtâ divisionem superius memoratam, una Generalis præmittenda, quæ præ aliis omnibus est notanda ac retinenda; præscribit enim modos, quibus exorta circa Mores dubia decidenda sint, quòd ad Mores permaximè pertinet.

ARTICULUS I.

De Canonicis Morales Questiones decidendi Modis.

OBSERVATIO.

In Jure Canonico non alii leguntur modi, quibus Morales Questiones decidentur, quàm isti.

1. *Scriptura sacra.* C. 3. DIST. XX. ibi enim habetur, ad alia recurrendum, cum casus decidi nequeant ex Scripturâ.

2. *Canones*, mox citandorum Textuum, quibus *Decretales Summorum Pontificum* annumerantur: in Priore enim legitur fidem inutiliter habere, qui Canones non recipit: in Posteriori, Canones vocantur Divina Scripta Græca, quia nondum erant Canones Latini, qui ab Ecclesiâ Romanâ reciperentur. C. 1. DIST. XX. C. 3. cit.

3. *Sancti Patres.* C. 3. cit. in utroque expressè habetur: *Clementina* 1. de *Fide & Summâ Trinit.* quæ præfert opinionem, quæ docet in Baptismo infundi Infantibus Virtutes, ex eo quòd sit Sanctorum dictis magis consona.

4. *Sanctorum exempla.* C. 3. cit. hic modus in isto Capite exprimitur, quòd restringendum ad ea, quæ Legi Naturali vel Divinæ manifestò non adversantur.

5. *Concilia Generalia vel Particularia.* C. 3. cit. hic etiam *ibid.* exprimitur.

6. *Sedes Apostolica*, si à Conciliis Particularibus decidi nequeant. C. 1. DIST. XX.

Non obstat, quòd Canon 2. & Canon 3. citati inter Apocryphos à Criticis collocentur; hoc enim non fit propter id, quòd continent, sed ob Autoris illorum incertitudinem: præterea Canon 3. nihil habet, quòd non sit in Canone 1. quem omnes legitimè esse LEONIS IV. factum agnoscunt, eo solo excepto, quòd de exemplis Sanctorum dictum est, quòdque confirmatur ab eodem Canone 1. Quòd enim dicit de Scriptis Patrum, extendere fas est ad eorum exempla, quæ non minoris ponderis ac autoritatis sunt, quàm illorum Scripta. Can. 2. de alio Decisionum fonte non loquitur quàm de Decretalibus, de quarum autoritate mentio ampla fit in DIST. XIX. quæ tota est in illâ probandâ. Ad hæc Canon 3. DIST. XX. de eadem sermonem facit, & recensens Pontifices Veteres, quorum Decretales reciperentur, incipit à Siricio, idèòque excludit ab hoc numero illas, quæ Antiquioribus suppositæ sunt.

In recensendis Fontibus, ex quibus Ethica Christiana haurienda est, juxtâ Juris Canonici præscriptum, ordinem autoritatis secuti sumus; idèòque 1. locum dedimus Scripturæ Sacræ, 2. Conciliis Generalibus, 3. Decretis Summorum Pontificum, 4. SS. Patribus, 5. Istorum exemplis, insinuavimusque, in Controversiis circa illam exortis, non esse recurrendum ad Summos Pontifices, nisi cum à Conciliis Particularibus finiri non possunt, vel quia illorum Celebratio possibilis non est, vel quia non consentiunt in Decisione.

Ex notato ordine sequitur, quòd si SS. Patrum dicta, vel Pontificum Decreta, adversentur vel Scripturæ, vel Conciliorum Generalium Definitionibus,

Tom. I.

Regulæ Decisionum esse nequeant: hoc agnoscit GRATIANUS DIST. XIX. sub Can. 7. excludens expressè ab his, quæ dixerat in favorem Sanctionum Pontificiarum, quascumque præceptis Evangelicis adversantes. Idem S. LEO confirmat in Can. 2. DIST. XIV.

Quòd mox observatum est ad Decisiones ab iisdem datas circa proposita eisdem dubia, hujus rei exemplum refertur attentione dignissimum in Commentario VAN ESPEN in DIST. XX. *Concilium Toletanum IV.* an. 686. cui præsidebat S. Julianus Confessionem 16. Capitulis constantem miserat ad *Benedictum II. Papam*; intellecto autem, quòd iste quatuor ex illis improbareret, biennio post congregatum fuit aliud Concilium, in quo cum reperissent ista consona dictis SS. Ambrosii, Augustini, Fulgentii, pronuntiarunt, standum esse his dictis. Leges citatum exemplum, & concludes, quòd notata exceptio jure merito notanda est.

Clementina supra citata inter Regulæ vel Fontes Decisionum Moralium & aliarum ad Doctrinam spectantium, recensere videtur Theologorum Modernorum Sententias, cum illas collocet inter momenta, quibus determinatur ad relatam opinionem alteri præferendam; sed id restringendum ad ea, de quibus nec Scriptura, nec Concilia, nec Summi Pontifices, nec SS. Patres quidquam clarè dixerunt, nec non ad ea, in quibus Moderni Theologi cum SS. Patribus consentiunt, vel de Theologis intelligendum, quorum Doctrina communiter recepta est, ut *Divi Thomæ*; aliorumve similium. Hæc Clementina facta est approbante Concilio Viennensi, an. 1311.

Quòd de SS. Patrum autoritate in Decisionibus hæctenus dictum est, confirmatur per *Cap. unicum de Fide & Summâ Trinit. in VI.* in quo deciditur ex consensu illorum, tum Græcorum, tum Latinorum, Spiritum Sanctum unâ Spirazione æternaliter procedere ex Patre & ex Filio: desumitur ex *Concilio Lugdunensi. I.* Idem Textus distinguit Doctores à Patribus, & *Glossa* in verba *Doctorum* ait, quòd illorum præcipuus est ordo in Ecclesiâ, illud probans per C. 12. de *Hæret. S. Sicut*, addit, quòd hoc nomine intelligendi sint Prædicatores & Prælati, ad id autem allegat C. 1. DIST. XLIII. Horum duplex genus, aliud Pontificum, aliud non Pontificum, ibi distinguitur à S. GREGORIO.

ARTICULUS II.

De Prohibitoriis circa Mores Regulis.

OBSERVATIO.

Prohibitoria circa Mores Regulæ hæc sunt.

I. Plus timeri solet quòd specialiter, quàm quòd generaliter inhibetur.

Clem. unic. de excess. Prælat. in fine.

II. Cum quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

R. 35. 80. de Reg. Jur. in VI.

III. Malitiis hominum non est indulgendum, C. 23. de *Rescript. C. 5. Qui accusant Matr. C. 27. de Priv.*

Hæc Regula Superiores præcipuè respicit; horum enim est Hominum malitias correctione, vel punitione, vel Lege coercere.

REGULÆ RATIO. Fiunt in dies peiores Homines, nec eorum malitiis obvietur: vix enim penam in officio suo retinentur.

IV. Fraus & dolus nemini patrocinari debet.

C. 15. 16. de Rescript. R. 4.

Includitur in superiori, fraus enim & dolus sunt malitiæ, quibus non est indulgendum, ac quibus indulgeretur, si cuiquam patrocinari permitterentur. Contrà

verborum æquivocationes trahi potest; fraus enim & dolus sunt actionum æquivocationes.

REGULÆ RATIO: Si fecus fieret, quàm ferat Regula, ad fraudem & dolum aperiretur via maximè frequentanda.

V. Quæ vi metuve fiunt de Jure in irritum revocanda.

vel quod eodem recidit, *Qua vi metuve fiunt carere debent robore firmitatis. C. 4. De iis, qua vi.*

RATIO REGULÆ. Vis metusve libero officium consensui ad actum valorem jure merito desiderato.

Resfringenda ad vim metusve injusta; nam v. g. si quis metu justæ Depositionis, Beneficio renuntiat, renunciatio valet; vel si alius metu mortis meritæ, & à Judice præceptæ fœminam sibi in matrimonio jungat, matrimonium validum est.

VI. Nullus debet de malitiâ suâ commodum reportare.

C. 7. de Judiciis. C. 9. de Dolo & Contum. R. 2.

Ad quartam reducitur; est enim velut illius Ratio, cum dolus nemini debeat patrocinari, ne ex malitiâ commodum reportet.

REGULÆ RATIO. Indè remuneraretur, undè puniendus est.

VII. Contumax non esse debet melioris conditionis, quàm Obediens.

C. 9. de Dolo & Contum.

RATIO: Inobedientia amaretur, & obedientia odio haberetur.

VIII. Propter Scandalum vitandum, non est Veritas omittenda.

C. 3. de Reg. Jur. Intellige Veritatem præcepti, ut illa Regula concordet cum 25. ejusd. Tit.

REGULÆ RATIO. Sicut non sunt facienda mala prohibita, ut eveniant bona, ita nec omittendum bonum præceptum, ut vitentur mala.

IX. Quod ad defensionis subsidium est inventum, non debet ad deprecationis dispendium retorqueri.

C. 12. de Penis.

REGULÆ RATIO. Contrarium agens gratiâ abutitur, bonumque in malum convertit, utrumque autem injustum est.

X. Peccati venia non danda nisi Correcto.

C. 5. de Reg. Jur. in VI.

REGULÆ RATIO. Peccati venia non Correcto data, novæ culpæ occasio est. A foro exteriori ad interius extendenda est.

XI. Nemo potest ad impossibile obligari.

C. 6. ibid. defumitur ex Jure Naturali.

Ad illam reducitur 41. & 66. Regula, ut effectus ad causam.

REGULÆ RATIO. Injusta esset hujusmodi obligatio, cum impleri non possit.

XII. Non est sine culpâ Qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

C. 19. ibid.

Optima est contra Curiosos, nec non illos, qui artes, quas ignorant, exercent, vel sine mandato aliorum negotia gerunt.

REGULÆ RATIO. Ex ordine vel statu suo egreditur, qui id agit quod Jure Divino, imò & Naturali prohibetur; præterea rei alienæ se immiscens, negligens est suæ; cum enim sua quemque res satis illum occupet, qui alienæ se immiscet, suam negligere necesse est.

XIII. Cum quid prohibetur, prohibentur etiam omnia, quæ ex illo sequuntur.

C. 29. ibid. Vide R. 6. præcepti.

REGULÆ RATIO. In Principio Consequentia includuntur.

XIV. Locupletari non debet Quis cum alterius injuriâ, vel jacturâ.

C. 48. ibid.

Loquitur de jacturâ injustâ, ut inferre licet ex præcedenti voce, injuria, quæ injustum nocumentum significat.

REGULÆ RATIO: Qui cum injusto alterius damno locupletatur, furtis vel quasi furtis, res suas auget.

XV. Non est obligatorium contra bonos Mores præstitum juramentum.

C. 58. ibid. C. 3. de Jurejur. in 3. Collect. R. 18. infra.

REGULÆ RATIO. Inferioris Lex Superioris Legi contraria non ligat; promissorium autem juramentum, de quo Regula, est Lex privata sibi à Jurante imposita, undè, cum Homo sit infinitè inferior Deo, Lex illa Jurantem non ligat, si sit Legi Dei contraria, qualis est, quando contra bonos Mores juratur.

XVI. Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem.

Intelligitur de restitutione ei, à quo petit, faciendâ; si enim restituendum esset alteri, justè peteretur, cum injusto Detentori res auferretur, ut Domino legitimo daretur. *C. 59. ibid.*

Regulæ Casus hic esse videtur: quamdam pecuniæ summam vero titulo Joanni debes, hanc à te peto tanquam potiori titulo, sed sicto mihi debitam, ut illa Joannem frustrer, tibi que servem; vel petens usuras, quas tibi restituere teneor, Creditores tuos debitis frustror. In utroque casu me dolose agere manifestum est, nec non ad restitutionem teneri erga illos, quibus dolus meus præjudicat.

XVII. Nemo ex consilio, dummodò non sit fraudulentum, obligatur.

C. 62. ibid.

Excipiendi videntur casus, in quibus ex justitiâ consilium bonum dare tenetur qui dat; quales sunt, Confessor circa Animæ Salutem, Medicus circa Corporis sanitatem, Advocatus circa lites; isti enim, si ex ignorantia, ex negligentia, aliâve culpâ malum præbent consilium, injustitiam committunt, cum ex officio, bona dare Consilia teneantur; undè videntur in eos, quibus per mala consilia nocent, obligari.

XVIII. In malis promissis fidem non expedit observari.

C. 69. C. ibid. 3. de Jurejur. in 3. Collect.

REGULÆ RATIO. Lex Deo contraria non est servanda, malum promissum est Lex Deo contraria, ac proinde non est servandum.

XIX. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

C. 92. ibid.

Excipiendi casus, in quibus Lex, quæ violatur, est merè pœnalis.

REGULÆ RATIO. Præsumptio, de quâ Regula, justa est ex eo, quòd alicujus culpæ Reus circa aliquam rem, alius non ab similibus Reus circa eandem non immeritò creditur, eodemque reit interpretatio *Canisii* in eandem.

XX. Bona fides non patitur, ut exactum semel, iterum exigatur.

C. 83. ibid.

Loquitur Regulâ de iteratâ exactione scienter factâ.

REGULÆ RATIO. Non potest Quis cum bonâ fide indebitum scienter exigere: exactum autem semel, indebitum est, ac proinde non potest iterum scienter exigi, sine malâ fide.

Ad penam extenditur, quæ bis eadem, de eodem delicto non iterato, exigi nequit sine malâ fide. *Canisius in hanc Regulam.*

XXI. Quidquid in sacris Deo rebus & in Episcopis injustè agitur, pro Sacriligio reputatur, quia Sacra sunt, & à quoquam violari non debent.

C. 7. de Reg. Jur.

REGULÆ

REGULÆ RATIO. Ex Epist. 2. *Stephano I.* suppositâ vulgò desumitur, relatâ integrâ apud LABBEUM. *Conc. to. 1. p. 732.* at ex variis locis Autorum longè posteriorum confecta est, ut patet ex citationibus marginalibus. Regula tamen indè deducta non ideò rejicienda, cum nihil nonnisi veri habeat & à GREGORIO IX. approbata sit.

XXII. Qui ex timore præceptum facit, aliter quàm debeat, facit, & ideò jam non facit.

C. 8. *ibid.*

REGULÆ RATIO. Timor pœnæ temporalis, vel æternæ sensibilis, non excludit peccati voluntatem, idcirco, dum ex tali timore sit præceptum, cum voluntate non faciendi sit, ideòque æquè inutiliter & damnabiliter, ac si non fieret; idque, quia in vitandâ pœnâ, à jacturâ à Deo districtâ ultimus finis constituitur.

XXIII. Non est arguendus, nec impugnandus, cujus Crimen non deprehenditur.

C. 13. CAUS. VI. QUÆST. III.

REGULÆ RATIO. Correptio videtur tunc injusta, ideòque nociva.

XXIV. Periculosissimè admittitur hæc Compenratio, ut mali aliquid faciamus, ne alius gravius malum faciat.

C. 1. DIST. XIV.

REGULÆ RATIO. Temerariè, incautè & injustè exponimus Salutem nostram pro Salute alienâ: incerti enim sumus de veniâ pro peccato nostro obtinendâ; incerti etiam, an talis indiscreta Caritas Proximo proderit; dum enim impeditur peccatum exterius, peccatum interius non cavetur.

XXV. Etî Bonum, (*intelligo Bonum consilii non præcepti*) quândoq; omittendum sit, malum numquàm est committendum.

C. 2. *de novi operis.*

REGULÆ RATIO. Bonum cessat quândoq; esse Bonum, ratione circumstantiarum, sed nullæ sunt circumstantiæ, quæ efficere possint, ut quod in se malum est, de quo hic sermo, desinat esse malum.

XXVI. Ignoscendum Erranti ex simplicitate, non autem Pervivanti in errore cognito.

Cap. 8. DIST. VIII.

REGULÆ RATIO. Probabilis error (qualis qui ex simplicitate aliâve honestâ causâ oritur) excusat, non item alius.

XXVII. Non tanto pondere prohibenda licita, quæ non expediunt, quanto pondere prohibenda illicita.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

RATIO. Prius, minus malum, quàm posterius.

XXVIII. Qui scit se aliis præpositum, si ut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat illis importabile pondus imponere.

C. 14. CAUS. II. QUÆST. VI.

RATIO. Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis.

XXIX. Non est putandum in verbis Scripturarum, esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medullâ; non in sermonum foliis, sed in radice rationis.

C. 64. CAUS. I. QUÆST. I. Ex. S. Hieronymo.

REGULÆ RATIO. Littera occidit, Spiritus vivificat: verba sunt velut Corpus, vel cortex; sensus verò, sicut Anima vel succus.

XXX. Quod licet, sed non expedit, quale id, ex quo Hominibus Salutis impedimentum infertur, non est faciendum.

C. 9. CAUS. XXVIII. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Licitum hoc casu sit illicitum ratione circumstantiæ, quâ efficitur non expediens.

XXXI. Jungendi non sunt, quibus studia & Vota sunt diversa.

Tom. I.

C. 22. CAUS. XVI. QUÆST. VII.

REGULÆ RATIO. Hujusmodi coherere & conjungi nequeunt.

XXXII. Ex eventu Facta æstimanda non sunt. C. 8. 9. 10. DIST. XLVII. Hinc non judicandum, quòd Pastor Gregem suum pro debito officio non curet, ex eo solo, quòd Grex malus sit.

REGULÆ & Exempli RATIO. In Moralibus, ut in Physicis, multa impediunt, ne res eventum congruum habeant.

XXXIII. Adversitas, quæ Bonis objicitur, probatio est Virtutis, non indicium Reprobationis.

C. 48. CAUS. VII. QUÆST. I.

Regula loquitur de Viris Justis, vel saltem de Pœnitentibus: desumitur ex S. GREGORIO eamque probat naufragio S. PAULI euntis in Italiam ad prædicandum, quod sic exprimit: *Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit quod S. Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit, sed navis Cordis, in Maris fluctibus, integra stetit.* Malè ergo existimatur Malus, qui affligitur, si aliudmè Bonus habeatur.

XXXIV. Non spectandum, quid Quis dicat, sed quid agat.

C. 71. CAUS. XII. QUÆST. II.

REGULÆ RATIO. Plenus venter facilè de jejuniis disputat, idem dic de Divite, ergà paupertatem, de Sano, ergà morbos.

XXXV. Sapiens non est omnis, qui nocet.

C. 14. CAUS. VI. QUÆST. I.

REGULÆ RATIO. Initium Sapientiæ timor Domini.

ARTICULUS II.

De Permissoriis circa Mores Regulis

OBSERVATIO.

Non alia leguntur in Jure Canonico circa Mores Permissoria Regula, quàm ista.

I. Aliud est præcipere, aliud permittere; præcipimus quod placet: quod autem permittimus, nolentes permittimus.

C. 9. CAUS. XXXI. QUÆST. I.

RATIO. Præcipiens eligit, Permittens alienæ necessitati obedit.

II. Necessitas facit licitum, quod non est in Lege licitum.

C. 4. *de Reg. Jur.*

Refrigenda ad illa, quæ ex se mala non sunt, quæ non sunt Odium Dei, Perjurium, Mendacium, ista siquidem nullâ ex causâ licita sunt.

REGULÆ RATIO. In gravi, & urgente necessitate, de quâ Regula, obligare non intendit Legislator, nec potest intendere, quia plus prodest, vel minus obest non servata Lex, quàm prodesset, vel obesset servata.

III. Vim vi repellere omnes Leges omniaque Jura permittunt.

C. 3. *de Sent. Excom.*

REGULÆ RATIO. Quolibet Jure Homini licet seipsum conservare, ideòque & repellere, quæ huic conservationi adversantur.

Regula huic alibi additur *cum moderamine inculpata vitæ*; idque, quia vim vi Repellens sui defensionem intendere debet, nec aliam in repellendo vim adhibere, quàm quæ ad removendam præsentem injuriam, verè necessaria est. C. 2. 18. 19. *de Homicid.*

IV. Necessitas non habet Legem.

C. 11. *de Conf. DIST. I. C. 2. de Observ. Jejun.*

Eadem est ac I. nam sensus illius est, quòd Necessitas à Lege excuset, ac proindè, quòd licitum faciat quod in Lege illicitum est.

Refrigenda ergò est eodem modo, ac illa.